

2024-11-04

Socialdepartementet:
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se Diarienummer:
S2024/01282

FSS remissvar angående promemorian Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst (Ds 2024:13), En ny lag om socialtjänstdataregister

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har på remiss för yttrande fått promemorian Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst (Ds 2024:13). Yttrandet ska inkomma till Regeringskansliet senast 4 november 2024.

Om FSS

FSS är en partipolitiskt obunden förening som företräder cirka 400 socialchefer i landet. Utifrån vår profession och tillgänglig kunskap verkar vi för utveckling av den svenska välfärden.

FSS synpunkter i korthet

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har tagit del av promemorian Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst (Ds 2024:13).

Av promemorian framgår att Socialstyrelsen saknar rättsliga förutsättningar för att utöka insamlingen av personuppgifter till registren. Syftet med promemorian har varit att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för den fortsatta utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst så att Socialstyrelsen ges bättre förutsättningar att fullgöra sitt statistik- och kunskapsuppdrag. Utgångspunkt för promemorian är det förslag till lag om socialtjänstdataregister som utredningen Framtidens socialtjänst lämnar i betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47). Syftet är att skapa långsiktiga förutsättningar för den nya socialtjänstlagens krav på en kunskapsbaserad socialtjänst genom att utveckla och stärka den nationella statistiken.

I föreliggande promemoria lämnas ett förslag till samlat regelverk för ett socialtjänstdataregister som är förenligt med bestämmelserna om skydd för den personliga integriteten i regeringsformen och i dataskyddsregleringen. Förslaget innebär en utökad möjlighet för Socialstyrelsen att, med hjälp av den kommunala socialtjänsten, samla in personbunden statistik. Dagens statistikällor beskrivs som alltför begränsade, och kan därför endast till viss del ligga till grund för de analyser och den statistik som behöver tas fram inom socialtjänstens område.

FSS ställer sig positiv till att upprätta ett socialtjänstdataregister i syfte att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst. En kunskapsbaserad socialtjänst förutsätter tillgång till relevanta underlag i form av statistik, forskning och kvalitetssäkrade analyser. Utan sådan kunskap försvåras möjligheten för socialtjänsten att bedriva en verksamhet som är förenlig med kravet på vetenskap och beprövad

erfarenhet. Utifrån FSS inställning kan ett socialtjänstdataregister ge bättre underlag för lärande och utveckling av socialtjänsten genom samordnad och kvalitetssäkrad dokumentation och statistik som bidrar till forskning och uppföljning. En strukturerad dokumentation möjliggör mer likvärdiga uppföljningar på nationell nivå då det idag är svårt att ta fram och följa individbaserad statistik över tid. FSS anser att det är av stor betydelse att i lag reglera socialtjänstdataregistret för att skydda och värna om socialtjänstens målgrupper.

Den strukturerade dokumentationen kan utgöra ett lokalt stöd till kommunerna i deras utveckling av kvalitetssäkrad uppföljning. Utifrån FSS perspektiv behöver den nationella statistiken samspela med kommunernas lokala uppföljningar för att bidra till kunskap om olika målgrupper samt verksamhetens resultat och behov.

Områden som FSS vill belysa extra

Behov av fördjupad utredning utifrån balans mellan rätt till skydd av personuppgifter och krav på en kunskapsbaserad socialtjänst

FSS anser att förslaget om en lag om ett socialtjänstdataregister med mycket breda ändamål, som omfattar majoriteten av alla uppgifter som finns inom socialtjänsten, inte är balanserat utifrån kravet på en kunskapsbaserad socialtjänst med den enskildes rätt till skydd av personuppgifter. Även om regeringen föreslår en begränsning i form av en förordning som reglerar vilken data som får begäras in och att det är Socialstyrelsens ansvar att begränsa datainsamlingen utifrån behoven, anser FSS att det föreslagna regelverket är svårt att bedöma. Detta med utgångspunkt i att datainsamlan- dets omfattning inte regleras i lag utan bestäms utifrån uppkomna behov vilket minskar skyddet för den personliga integriteten och rätten till respekt för privatlivet.

Utredningsuppdraget om att lämna förslag till ett samlat regelverk för socialtjänstdataregistret har gått mycket fort. FSS ser vikten av en fördjupad utredning av ändamålens omfattning i relation till den enskildes skydd av personuppgifter i syfte att kunna vara mer precis i vilken statistik och forskningsunderlag som behövs för en kunskapsbaserad socialtjänst. Att minska mängden data som ska samlas in är viktigt ur flera olika aspekter samt att den data som samlas in är kvalitetssäkrad och utgör en bra grund för kunskapsstöd till socialtjänsten.

Vid en fördjupad utredning av ändamålen vill FSS att en omvärldsbevakning genomförs över hur andra nordiska och europeiska länder har lagstiftat i frågan om nationella socialtjänstdataregister. Vi ser risk för indirekt styrning av socialtjänsten när ett stort komplext system för datainhämtning med en strukturerad dokumentation byggs upp av Socialstyrelsen. Den indirekta styrningen kan yttra sig genom att kommuner får anpassa sin verksamhet utifrån den strukturerade dokumentationen och inte utifrån de lokala behoven. Denna inriktning är motsägelsefull utifrån att regeringen i lagrådsremissen betonar vikten av att den nya socialtjänstlagen ska återfå karaktären av en målinriktad ramlag med utgångspunkten i lokala förutsättningar och samhällsutvecklingen, helhetsperspektiv samt den enskildes individuella behov.

Tillit till socialtjänsten

Socialtjänsten har under de senaste åren haft utmaningar med tilliten på grund av desinformationskampanjen. FSS anser att det finns utmaningar med att upprätthålla tillit till socialtjänsten utifrån att det finns risker att den enskilde, såväl den som söker hjälp som närstående, väljer att avstå från kontakt med socialtjänsten på grund av att personuppgifter kommer att lämnas ut utan deras möjlighet att ge samtycke. Att samköra olika register såsom hlsregistret med socialtjänstdataregistret där även Socialstyrelsen kan ta del av känsliga personuppgifter samt personuppgifter som rör lagöverträdelser är mycket stora inskränkningar i den personliga integriteten och kan ses som kartläggning av individer.

Att kunna ge individuella insatser utan behovsprövning och utan dokumentationskrav för särskilda beslutade målgrupper är verktyg som föreslås i lagrådsremissen för att fler ska kunna ta del av socialtjänstens insatser. FSS tolkar lagförslaget som att kravet på en kunskapsbaserad socialtjänst är viktigare än att nå fler individer i behov av insatser från socialtjänsten. FSS anser att detta kan skapa tillitsproblem till socialtjänsten där fler väljer att inte ta del av insatser, med en ogynnsam samhällsutveckling som följd.

Kvalitetssäkrat kunskapsstöd

Socialtjänstens målgrupp är komplex och varierad. Därför är det av stor vikt att ha möjligheten att anpassa evidensbaserade metoder till målgrupper, att individens behov går före den evidensbaserade praktiken. FSS vill belysa ytterligare en viktig aspekt som handlar om Socialstyrelsens bedömning av insatsernas effektivitet från objektiva mått och indikatorer som speglar den nationella statistiken. Det finns utmaningar med hur detta bedömningssystem ska byggas samt vilka indikatorer och objektiva mått som ska tas fram i situationer där den enskilde får sina behov tillgodosedda av andra huvudmän som socialtjänsten samverkar med. FSS anser att det finns risk att den nationella statistiken och det kunskapsbaserade arbete som kommunerna gör lokalt blir två parallella spår. Vid en eventuell fördjupad utredning bör det redogöras för hur nivåerna, de lokala och nationella, kommer att kopplas ihop.

Idag saknas det samlad kunskap om evidensbaserade metoder och FSS anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att upprätta en sådan.

FSS anser att en förutsättning för ett socialtjänstdataregister är att det finns en gemensam standard för all data som ska rapporteras med enhetliga begrepp och en enhetlig struktur för dokumentation av behov, insatser och resultat. Även insatser utan föregående behovsprövning behöver inkluderas i inrapporteringen. Om det inte finns en enhetlig standard kommer det inte att gå att jämföra data mellan kommuner.

FSS ser att ett nationellt och gemensamt verksamhetssystem för socialtjänsten skulle öka förutsättningarna för kvalitetssäkrade data. Utan ett nationellt system krävs tydlig styrning och bättre verksamhetssystemlösningar för annars ser FSS en stor risk med att socialtjänstens verksamhetssystem kommer att utgöra ett hinder för ett bra införande av lagens intentioner. Att varje kommun ska sätta sig i leverantörsdialoger för att få till stånd önskvärda systemförändringar kommer att vara både kostsamt och ineffektivt. Kommunernas socialtjänst behöver få tillgång till den data som så väl behövs i byggandet av en kunskapsbaserad socialtjänst på ett strukturerat och enkelt sätt.

Ekonomisk hållbarhet för kommunerna

Ekonomisk hållbarhet är viktig och det finns redan idag flera utmaningar som vi ser kan ha koppling även med införandet av en strukturerad dokumentation.

Utifrån kommunernas kommande utmaningar med åldrande befolkning och behovet av kompetensförsörjning vill FSS framhålla att införandet av en strukturerad dokumentation för att kunna samla in data behöver vara kostnadseffektiv och inte kräva manuell hantering.

Insamling av data innebär större administrativa krav för medarbetare inom socialtjänsten. Vi har redan idag stora utmaningar med att minimera administration till fördel för möte med de individer som söker sig till socialtjänsten. För att lyckas med detta krävs att de verksamhetssystem som vi använder är ändamålsändliga och inte kräver manuell hantering.

FSS uppfattning avseende kostnadsbilden för uppgiftsskyldigheten är att den inte kommer att täcka de löpande kostnaderna för att rapportera in den mängden av data. Uttaget av data som är föreslagit i promemorian är betydligt mer omfattande och kräver stor manuell hantering från socialtjänstens sida vilket är tidskrävande och kostnadsdrivande. För att klara ökade administrativa krav behöver kommunerna kompenseras fullt ut.

FSS ser att det även finns risk att små privata aktörer inte har de resursmässiga förutsättningarna att tillhandahålla all information och det kan leda till att de här kraven slår ut små aktörer vilket i sin tur påverkar den ekonomiska hållbarheten negativt.

För Föreningen Sveriges socialchefer

Monica Persson, ordförande

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärden. Vi bedriver påverkansarbete inom socialpolitiska frågor och arrangerar den årliga konferensen Socialcheferdagarna.